

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Κλείδα στο επαναληπτικό διαγώνισμα Μαρτίου • τμήματα διετούς προετοιμασίας

Διδαγμένο κείμενο

A.1. α. Σωστό, β. Λάθος, γ. Λάθος

**A2. α. «αὐτῶν» → «δίκην καὶ αἰδῶ»
β. «οἷς» → «ὄπλα»**

B1. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, 10 μονάδες.

α) «ονόματα»: είναι οι λέξεις που έδωσε ο άνθρωπος σε καθένα από τα αντικείμενα, συναισθήματα, τις διάφορες καταστάσεις της πραγματικότητας, προκειμένου να τα προσδιορίζει. «φωνή»: εννοείται ο οργανωμένος λόγος, η άρθρωση, η σύνδεση των λέξεων και η δημιουργία προτάσεων, ο λόγος ως διαδικασία.

- Ο Πρωταγόρας αναφέρεται στη γλώσσα, τον **έναρθρο λόγο** (διηρθρώσατο, διά + ἄρθρον = μέλος). Η **φωνή** είναι **καταρχάς ο αναρθρος ήχος που παράγεται από τον λάρυγγα**, τις φωνητικές χορδές και τη στοματική κοιλότητα είτε των ζώων είτε των ανθρώπων. Η **αρθρωμένη φωνή αποτελείται σε πρώτο επίπεδο από διακριτούς ήχους (φθόγγους), που από μόνοι τους δεν έχουν νοηματικό φορτίο· κατά τον Πλάτωνα: ἂν γε τὰ έναργέστατα αὐτὰ τὰ ἑπτὰ [τα φωνήεντα] φωνὴν μόνον ἔχει, λόγον δὲ οὐδ' ὄντιον** (Θεαίτητος 203b). **Νοηματικό φορτίο έχουν τα σύνολα φθόγγων, τα ονόματα, δηλαδή οι λέξεις.**

(4 μονάδες)

«**δημιουργική τέχνη**»: ο όρος αναφέρεται στις τεχνικές γνώσεις.

- Στην προηγούμενη (5η) Διδακτική Ενότητα είχαν χρησιμοποιηθεί με ανάλογη σημασία οι εκφράσεις ἔντεχνος σοφία σὺν πυρὶ και ἔμπυρος τέχνη. **Καθώς, όμως, στην πορεία του πρωταγόρειου μύθου αναπτύσσεται ο πολιτισμός της ανθρωπότητας, δεν είναι πλέον αναγκαία η παρουσία της φωτιάς σε κάθε δραστηριότητα, και έτσι γίνεται κυρίαρχο το δημιουργικό στοιχείο της ανθρώπινης λογικότητας.**
- Η δημιουργική τέχνη βοηθά τον άνθρωπο στην **εξεύρεση της τροφής του**, αλλά δεν αρκεί για την αντιμετώπιση των θηρίων, ή για την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων. Πρόκειται επίσης για την τέχνη των «δημιουργῶν» (=τεχνίτες). **Ο δημιουργός (δήμος + ἔργον), είναι εκείνος που παράγει έργο ωφέλιμο στο δήμο.** Στην κατηγορία αυτή ανήκαν κατά τους ομηρικούς χρόνους οι μάντιες, οι κήρυκες, οι οικοδόμοι, οι γιατροί.

(4 μονάδες)

β) Για να τονίσει την πολύ μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στον ενάρετο άνθρωπο, ο οποίος είναι το ανώτερο από τα έμβια όντα, και στον άνθρωπο που επιλέγει να ζει με τρόπο αντίθετο από την αρετή (και την φύση του), ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί στο δοθέν χωρίο:

- **επίθετα υπερθετικού βαθμού** (βέλτιστον - χερίστον - Χαλεπωτάτη - ἀνοσιώτατον - ἀγριώτατον - χερίστον).
- **πολυσύνδετο σχήμα.** (Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ..., καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χερίστον).

(2 μονάδες)

B2. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, με έμφαση στα έντονα γράμματα, 10 μονάδες.

«**αἰδώς**»: Η αρχαιοελληνική αυτή λέξη δεν έχει αντίστοιχη με την ίδια ακριβώς σημασία στη νεοελληνική. Γενικά με τον όρο «αἰδώς» εννοούμε:

- Το **αίσθημα σεβασμού ενός μέλους της κοινότητας έναντι των υπολοίπων, όλες οι ηθικές αναστολές και φόβοι που προφυλάσσουν τον άνθρωπο από αντικοινωνική συμπεριφορά** (με άλλα λόγια: ο αυτοσεβασμός, η ντροπή που νιώθει ο άνθρωπος όταν έχει προβεί σε τέτοια συμπεριφορά). Σε ένα λεξικό με τον τίτλο **Ὅροι**, το οποίο ανάγεται στην πλατωνική Ακαδημία, η αἰδώς ορίζεται ως «**εκούσια υποχώρηση από απερίσκεπτη συμπεριφορά, σύμφωνα με το δίκαιο και αυτό που φαίνεται καλύτερο· εκούσια κατανόηση του καλύτερου· προσοχή για αποφυγή της δικαιολογημένης**

επίκρισης» (412c). Το δίπολο των αρετών αιδώς και δίκη ισοδυναμεί με το σωφροσύνη και δικαιοσύνη, το οποίο χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας στο επιμύθιο του λόγου του.

Η «Αιδώς» ως θεότητα, ήταν η προσωποποίηση της ανάγκης του ανθρώπου να υπακούει στους νόμους και σύμμαχος της Δίκης, της θεότητας της δικαιοσύνης. (2 μονάδες)

«**δίκη**»: Η θεότητα Δίκη (ή Νέμεσις) ήταν κόρη του Δία και της Θέτιδος και καθόταν σε θρόνο πλάι στο Δία, επιβλέποντας την τήρηση της ηθικής τάξης στον κόσμο. Τη Δίκη βοηθούσαν στο έργο της οι Ερινύες, θεότητες με φρικτή όψη, που κυνηγούσαν τους ανήθικους και τους εγκληματίες, τιμωρώντας τους με στέρηση της λογικής (Ορέστης). Γενικά με τον όρο νοείται «δίκη» το συναίσθημα της δικαιοσύνης, η έμφυτη αντίληψη για το δίκαιο, η τήρηση των νόμων, η απόδοση δικαιοσύνης, η επιβολή ποινών στους παραβάτες των νόμων, αλλά και άγραφων κανόνων ηθικής συμπεριφοράς. Είναι επίσης ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων ανθρώπων και το αίσθημα της ανάγκης προστασίας αυτών των δικαιωμάτων. Από αυτά πηγάζει η πολιτική αρετή, με αυτά εξασφαλίζεται η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, εμπεδώνεται η πολιτική ενότητα και η κοινωνική αρμονία.

- Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η λέξη δίκη δεν χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας. Βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία: δίκη: το ορθό, το δίκαιο. Κατά προέκταση, η δίκη δηλώνει εδώ την έμφυτη αντίληψη για το σωστό, το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Με ανάλογο περιεχόμενο απαντά η έννοια και στο δεύτερο διδαγμένο κείμενο από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη (στο χωρίο «χωρισθείς νόμου και δίκης»).

(1 μονάδα)

- Στον μύθο του Πρωταγόρα οι άνθρωποι δεν θα ήταν ικανοί να συμβιώσουν, αν ο Δίας δεν τους δώριζε την πολιτική αρετή, απαραίτητη για τη συμβίωση μέσα σε ένα κοινωνικο-πολιτικό περιβάλλον. Χωρίς την αιδώ και τη δίκη το ανθρώπινο γένος θα εξαφανιζόταν (*μη απόλοιτο πᾶν*) και οι οργανωμένες πολιτικές κοινωνίες δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν (*οὐ γὰρ ἂν γένοιοντο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν*), αλλά θα κυριαρχούσε η αδικία και το δίκαιο του ισχυρότερου. Συνεπώς, η τάση κοινωνικής συνύπαρξης εκδηλώνεται κατά τον Πρωταγόρα από την εξωτερική αναγκαιότητα που επιβάλλει αφενός η φυσική υπεροχή των άγριων θηρίων κι αφετέρου ο κίνδυνος αλληλοεξόντωσης των ανθρώπων. (1 μονάδα)

- Στο αριστοτελικό κείμενο αναφοράς αποδεικνύεται εκ του αντιθέτου ότι η απουσία της δικαιοσύνης και γενικότερα ηθικών και κοινωνικών αρετών οδηγεί την πόλη στην αταξία και τους ανθρώπους σε κάθε είδους αγριότητα μεταξύ τους. Ο Αριστοτέλης πιστεύει ότι η κοινωνία των ανθρώπων δεν υφίσταται μόνο λόγω της χρησιμότητάς της ούτε ανάγεται μόνο στην ίδια την ανθρώπινη δημιουργικότητα (σε αυτό συμφωνεί με τον Πρωταγόρα), (*φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν*). Ο άνθρωπος είναι ανώτερος από όλα τα έμβια όντα, όταν με τη λογική υπερβαίνει την πρωτόγονη κατάσταση στην οποία συχνά τον οδηγούν οι ενστικτώδεις ενέργειες (*ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ*). Με την κυριαρχία του νόμου ελέγχονται και υποτάσσονται οι παθολογικές ορμές και ορξές, ενώ ο άνθρωπος χωρισθείς νόμου και δίκης, επιστρέφει στην πρωτόγονη κατάσταση. Τότε χαρακτηρίζεται ως το πιο ανόσιο και άγριο ζώο (*χείριστον πάντων*), αφού στρέφεται πλέον στην υπερβολή και στην αδικία. Η φράση «*φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ*» δεν σημαίνει ότι η αρετή είναι έμφυτη στον άνθρωπο, αλλά ότι ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα και τις προϋποθέσεις να την αποκτήσει, ίσως και έχει μια έμφυτη τάση προς αυτήν [πηγή: ΙΕΠ – Τ.Θ. Γ' Λυκείου] (2 μονάδες)

- Ο Πρωταγόρας δεν επιμένει φυσικά στη θεϊκή υπόσταση της Αιδούς και της Δίκης. Εκλαμβάνει τις αντίστοιχες έννοιες ως ηθικές ιδιότητες του ανθρώπου ή σημαντικές αξίες, καθώς χαρακτηρίζονται ως «*κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί*». Με τη φράση αυτή προβάλλεται και η μεγάλη αξία των δώρων του Δία στους ανθρώπους. Πρόκειται για δύο δυνάμεις που θα βάλουν σε τάξη τις κοινωνίες των ανθρώπων. Εγκαινιάζεται επομένως η εποχή του αστικού πολιτισμού. Τα δώρα του Δία αποτελούν τη συνέχεια των δώρων του Προμηθέα και σηματοδοτούν στο μύθο την ολοκλήρωση της θεϊκής ενεργεσίας προς τον άνθρωπο. Η συμπληρωματική λειτουργία των δύο «δώρων» στον πρωταγόρειο μύθο συνεπάγεται φιλίαν, που σημαίνει την ηθική ενότητα της πολιτείας, σύμπνοια και ομόνοια των πολιτών, ώστε να συμβιώνουν αρμονικά. Πρόκειται για τη φυσική δύναμη που συνδέει τα διαφορετικά στοιχεία, σε αντίθεση προς το Νείκος, τη φυσική δύναμη που τα χωρίζει. (1 μονάδα)

- Στο παράλληλο κείμενο Αριστοτέλης, διερευνώντας σε βάθος την έννοια της **φιλίας**, τονίζει ότι αυτή η **κρατά τους πολίτες ενωμένους και επόμενους εξασφαλίζει τη συνοχή στις πολιτικές κοινωνίες απομακρύνει τη διχόνοια εγγυάται την ομόνοια**. Θεωρεί μάλιστα πως είναι **πιο σημαντική από τη δικαιοσύνη** και γι' αυτό οι νομοθέτες ενδιαφέρονται περισσότερο για αυτήν. Άλλωστε, όπως παρατηρεί, **η φιλία δεν συνδέεται μόνο με την ομόνοια αλλά και με το αίσθημα του δικαίου** καθώς η δικαιοσύνη εφαρμόζεται στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό μεταξύ των ανθρώπων που είναι φίλοι, αφού λόγω του δεσμού τους δεν θα επιθυμεί ο ένας να αδικεί τον άλλον με αποτέλεσμα να **εξαλείφεται η αδικία**. Κατ' αυτόν τον τρόπο η εντιμότητα και η ηθική αρετή δεν διαχωρίζονται σχεδόν από την αληθινή φιλία, καθώς αυτό το αίσθημα μεταξύ των ανθρώπων προϋποθέτει την ύπαρξη υψηλής ηθικής ποιότητας. (2 μονάδες)
- Μολονότι τα τρία κείμενα με μια πρώτη ματιά φαίνεται να μη συνδέονται άμεσα μεταξύ τους εφόσον υπηρετούν διαφορετικές προθέσεις, ο στοχασμός των δύο διανοητών διέρχεται από τον ίδιο κεντρικό άξονα: **Τη σύνδεση ηθικής και πολιτικής μέσω της περιγραφής των παραγόντων που συμβάλλουν στη συγκρότηση και τη συνοχή της πολιτικής κοινωνίας ή την ηθικοποίηση του ανθρώπου ως προαπαιτούμενο για την συγκρότηση και διατήρηση των ανθρώπινων κοινωνιών**. Ο Αριστοτέλης λοιπόν, δεν διαφοροποιείται από τη βασική ιδέα του πρωταγόρειου μύθου: η δημιουργία της πολιτικής κοινωνίας είναι αποτέλεσμα μιας φυσικής εξελικτικής πορείας, που απέβλεπε τόσο στην επιβίωση όσο και στην ευτυχία των ανθρώπων και ουσιαστική, δομική προϋπόθεση για τη δημιουργία των πόλεων αλλά και την αντοχή τους μέσα στον χρόνο είναι το αίσθημα του δικαίου και οι θεσμοί εύρεσης και πραγμάτωσής του μέσα στις πόλεις. Στο πλαίσιο αυτό, τονίζει ο φιλόσοφος, οι πανάρχαιοι ιδρυτές των διαφόρων πόλεων, για τους οποίους **καθεμιά είχε τις δικές της μυθολογικές παραδόσεις, λειτούργησαν ως καταλύτης της φυσικής εξέλιξης**. (Φ.Υ. εισαγωγικό σημείωμα ενότητας 7) (1 μονάδα)

B3. 1. α / ε   2. γ / δ   3. β

B4. (5 λέξεις x 2 μονάδες) 10 μονάδες

μετέσχε → **πρόσχημα**
βωμούς → **διάβημα**
υποδέσεις → **υπόδημα**
θῶ → **θέμα**
συστήσας → **σύστημα**

Αδίδακτο Κείμενο

Γ1. Μετάφραση : Θουκυδίδου, *Ευγγραφή Ιστοριών*, 1.144.1-2 & 145.1

Πρωτότυπο Κείμενο	Μετάφραση
<p>144. [1] Πολλά δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, ἣν ἐθέλητε ἀρχὴν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμοῦντες καὶ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι·</p> <p>μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἀμαρτίας ἢ τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας.</p> <p>[2] Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται·</p> <p>νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἣν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξηνηλασίας μὴ ποιῶσι μῆτε ἡμῶν μῆτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων [...]</p> <p>145. [1] ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο τῇ ἐκείνου γνώμῃ [...].</p>	<p>Κι ἔχω πολλοὺς ἄλλους λόγους νὰ ἐλπίζω (/καὶ στηρίζω σε πολλά ἄλλα στοιχεῖα τὴν ἐλπίδα), ὅτι θὰ νικήσουμε, ἂν θέλετε (/προτίθεστε) καὶ νὰ μὴν ἐπιδιώξετε παραπάνω ἐξουσία (/περισσότερες κατακτήσεις) ταυτόχρονα μὲ τὴν διεξαγωγή του πολέμου καὶ νὰ μὴν ἐκτίθεστε σε εθελούσιους (/περιττοὺς) κινδύνους·</p> <p>γιατί περισσότερο φοβάμαι (: ἔχω φοβηθεῖ) γιὰ τὰ δικά μας σφάλματα παρά γιὰ τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν.</p> <p>Ἀλλὰ ἐκεῖνα θὰ αναφερθοῦν καὶ σε ἕνα ἄλλο λόγο (/σε μιὰ ἄλλη περίσταση) ταυτόχρονα μὲ τὴ μάχη (/τὴν ὥρα τῆς δράσης).</p> <p>Τώρα ἀς στείλουμε πίσω τοὺς πρέσβεις, ἀπαντώντας σε αὐτοὺς,</p> <p>ὅτι θὰ ἐπιτρέψουμε στους Μεγαρεῖς τὴν χρῆση τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμανιῶν μας,</p> <p>ἂν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καταργήσουν (/ὑπὸ τὸν ὄρο νὰ μὴν ἐφαρμόζουν) τὸν θεσμό τῆς ξηνηλασίας ἐναντίον μας καὶ ἐναντίον τῶν συμμάχων μας [...]</p> <p>Τέτοια εἶπε λοιπὸν ὁ Περικλῆς, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειδὴ θεώρησαν ὅτι ἄριστα αὐτὸς τοὺς συμβούλευε ψήφισαν τὰ ὅσα πρότεινε καὶ ἔδωσαν στους Λακεδαιμονίους ἀπάντηση σύμφωνη μὲ τὰ ὅσα εἶχε πει ὁ Περικλῆς (/ἀπάντησαν μὲ βάση τὴν ἀποψή του).</p>

Γ2. Στο παρὸν μικροκείμενο ἀπὸ τὴ *Ευγγραφή Ιστοριῶν* τοῦ Θουκυδίδου, παρατίθενται οἱ προτάσεις τοῦ Περικλή στο λαὸ τῆς Ἀθήνας σχετικά μὲ τοὺς ὄρους που θὰ πρέπει νὰ θέσουν οἱ ἴδιοι στους Λακεδαιμονίους, ἀπαντώντας ἐτσι στὴν πρόταση τῶν τελευταίων γιὰ εἰρήνη. (1 μονάδα)

- Στον ὄρο που θέτουν οἱ Λακεδαιμόνιοι γιὰ κατάργηση τοῦ μεγαρικοῦ ψηφίσματος, ὁ Περικλῆς προτείνει νὰ δηλώσουν ὅτι **θα ἐπιτρέψουν στα Μέγαρα τὴν χρῆση τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμανιῶν τῆς Ἀθήνας (τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας)**, («Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι»), (2 μονάδες)
- **εφόσον καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καταργήσουν τὸν θεσμό τῆς ξηνηλασίας** που ἐφαρμόζουν ἐναντίον τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν συμμάχων τῆς («ἣν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξηνηλασίας μὴ ποιῶσι μῆτε ἡμῶν μῆτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων»). Ἄλλωστε οἱ ὑπάρχουσες συμφωνίες δὲν ἐμπόδιζαν νὰ γίνῃ οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο. (2 μονάδες)
- Σχετικά μὲ τὰ ὑπόλοιπα αἰτήματα τῆς Σπάρτης δηλώνει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ πρέπει νὰ ἀπαντήσουν ὅτι **θα ἀποδώσουν τὴν ἀνεξαρτησία τους** («τὰς δὲ πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν»), **σε ὅσες πολιτείες ἦταν αὐτόνομες ὅταν γίνονταν οἱ σπονδές** («εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα»), (2 μονάδες)
- **ὑπὸ τὸν ὄρο ὅτι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ν' ἀποδώσουν στις ἐξαρτώμενες ἀπὸ αὐτοὺς πολιτείες αὐτονομία που νὰ ἐξυπηρετεῖ ὄχι τὰ συμφέροντα τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ τὰ συμφέροντα τῆς καθεμιάς πολιτείας** («ὅταν κάκεῖνοι ταῖς ἐαυτῶν ἀποδώσι πόλεσι μὴ σφίσι [τοῖς Λακεδαιμονίοις] ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλ' αὐτοῖς ἐκάστοις ὡς βούλονται.») (2 μονάδες)
- Τέλος, σχετικά μὲ τὰ **επακόλουθα** ἀπὸ τὴν μὴ ἀποδοχὴ τοῦ τελεσιγράφου τῶν Σπαρτιατῶν, καλεῖ τὸν δῆμο νὰ στηρίξει τὴ θέση ὅτι **θα ἀποδεχθοῦν τὴ διαιτησία καὶ ὅτι δεσμεύονται πῶς δὲν θὰ ἐπιτεθοῦν πρῶτοι, ἀλλὰ ὅτι θὰ ἀμυνθοῦν ὅταν χρειαστεῖ**. Καλεῖ λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος στο παρὸν στάδιο. (1 μονάδα)

Οἱ Ἀθηναῖοι, θεωρώντας ὅτι οἱ συμβουλές τοῦ ἦταν οἱ καλύτερες, ψήφισαν τὰ ὅσα εἶχε προτείνει.

Γ3. 1 μονάδα για τον κάθε σωστό τύπο = 10 μονάδες.

α.

1. μᾶλλον : να αντικαταστήσετε τον τύπο στον θετικό βαθμό:	μάλα
2. βούλονται : το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του Αορίστου.	ἐ(ή)βουλήθη
3. ἐθέλομεν : να αντικαταστήσετε τον τύπο στον Παρατατικό.	ἠθέλομεν
4. ἀποκρίνασθαι : το απαρέμφατο του μέσου Παρακειμένου.	ἀποκεκρίσθαι
5. χρῆσθαι : το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του Ενεστώτα της ίδιας φωνής.	χρῶ
6. πεφόβημαι : το β' ενικό πρόσωπο της οριστικής του Παρατατικού της ίδιας φωνής.	ἐφοβοῦ

β.

7. πλέονι :	τῇ πολλῇ
8. μείζονι :	τῇ μεγάλῃ
9. ἐλάσσω :	τά μικρά (δεκτή και η απάντηση τά ὀλίγα)
10. ἀμύνεσθαι :	ἀμυνῶ

Γ4. α. 2 μονάδες x 2 λέξεις = 4 μονάδες
νομίσαντες = **ἐπεὶ νομίσαιεν (-σειαν) / ἐνόμισαν**

β. 1 μονάδα για κάθε ένα σημείο = 6 μονάδες

— «νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμφωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἄγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἦν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξηνηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων [...].»

- Υπόθεση: **ἦν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξηνηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων. (ἐάν / ἄν / ἦν + υποτακτική).**
- Απόδοση: **ὅτι ἐάσομεν ἄγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι. (οριστική μέλλοντα).**
- Είδος: **Εξαρτημένος** υποθετικός λόγος,
- που δηλώνει το **Προσδοκώμενο.**
- Τροπή: (...) ὅτι **ἐῶμεν** ἄγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι,
- ἦν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξηνηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων.

Αν ο μαθητής εντοπίσει λανθάνοντα υποθετικό λόγο του προσδοκώμενου με υπόθεση την χρονικούποθετική (ή τροπική) μετοχή ἀποκρινάμενοι και απόδοση την υποτακτική (μελλοντική έκφραση), ἀποπέμφωμεν, η αναγνώριση δε θα πρέπει να θεωρηθεί σωστή, καθώς ζητείται ανεπτυγμένος υποθετικός λόγος και όχι συμπτυγμένος.

ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΘΕΜΑ

γ.

➤ ὁ Περικλῆς παραινεῖ τοὺς Ἀθηναίους **τότε** δὲ τούτοις **ἀποκρινάμενους** **ἀποπέμψαι**.

Σε περίπτωση που ο μαθητής απαντήσει στο πρόσθετο θέμα Γ4.γ., οι μονάδες θα κατανεμηθούν ως ακολούθως:

Γ4.α: 1 μονάδα x 2 λέξεις = 2 μονάδες

Γ4.β: 5 μονάδες (δεν θα αποδοθεί μονάδα στην 6^η κουκίδα - βλ. παραπάνω)

Γ4.γ: 1 μονάδα x 3 μετατροπές = 3 μονάδες